

Перепелиця Марія Олександрівна
д.ю.н., доц. кафедри фінансового права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Проблеми правового регулювання реалізації фінансових повноважень органами місцевого самоврядування в Україні

У фінансово-правовій літературі при дослідженні питання стосовно фінансових повноважень органів місцевого самоврядування так чи інакше перший план займає головна проблема – проблема постійного браку фінансових ресурсів для забезпечення реалізації інтересів територіальної громади. Завданням при її вирішенні є досягнення збалансованості бюджетних можливостей і потреб окремих територіальних утворень. Така ситуація склалася унаслідок певних причин, які одночасно є і проблемами, адже ці причини (проблеми) нікуди не зникають, а тому і залишаються невирішеними.

Делеговані державою повноваження підкріплюються й забезпечуються грошовими ресурсами далеко не в повному обсязі й не завжди. А органи місцевого самоврядування фінансово нездатні здійснювати їх всі (делеговані повноваження) за рахунок власних доходів. Відповідно з ч. 3 ст. 143 Конституції України органам місцевого самоврядування можуть передаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності.

На перший погляд, у цій ситуації не повинно виникати проблем, тому що на конституційному рівні встановлені шляхи їх вирішення. Конституція України вже визначила два способи фінансування делегованих державою органам місцевого самоврядування повноважень: за рахунок коштів Державного бюджету України або за рахунок передачі місцевому органу самоврядування доходів від загальнодержавних податків та об'єктів загальнодержавної власності. Але, у дійсності постійно складається ситуація, коли органи місцевого самоврядування недоотримують необхідного обсягу фінансових ресурсів із Державного бюджету для виконання делегованих повноважень, і тому має місце значне недофінансування чи взагалі нефінансування частини делегованих повноважень.

До делегованих повноважень відносяться: забезпечення надання державних субсидій сім'ям, які мають дітей, організація охорони, реставрації і використання пам'ятників архітектури й містобудування, природних ландшафтів, вирішення у встановленому порядку питань соціального захисту населення, охорони й опіки, дошкільна та загальна середня освіта, загальна медична допомога, розвиток фізичної культури і спорту, підтримка будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян тощо).

Державою іноді порушується суб'єктивне фінансове право органів місцевого самоврядування – права на відповідну для її існування фінансово-правову основу. Адже фінансування за рахунок власних доходів делегованих державою повноважень, у підсумку не дає можливості органам місцевого самоврядування забезпечити на

відповідному рівні виконання власних повноважень, тому що частина коштів йде на фінансування саме делегованих повноважень (завдань, програм). Тому, відповідно до ст. 145 Конституції України, яка встановлює, що права місцевого самоврядування захищаються у судовому порядку, органи місцевого самоврядування від імені територіальної громади повинні звертатися до суду. Але, на жаль, у дійсності така практика в Україні відсутня. Це пов'язано з високим рівнем фінансової залежності регіонів від центру.

Механізм розподілу міжбюджетних трансфертів у рамках міжбюджетних відносин іноді носить необґрунтований та упереджений характер. Це виражається у такому розподілі частини національного доходу суспільства, коли одним територіям, які мають обмежений ресурсний потенціал, надходить більша частина коштів із державного бюджету, і, навпаки, тим територіям, які мають досить високий ресурсний потенціал – розподіляється менше, ніж вони фактично заробляють (тобто сплачують у державний бюджет загальнодержавних податків та зборів). У результаті це підриває місцеву фінансову ініціативу таких територій щодо виконання планів по загальнодержавних податках та зборах (адже державний бюджет за рахунок загальнодержавних податків і зборів вони формують більше, ніж інші території, а одержують менше).

Той факт, що «бідні» в економічному сенсі територіальні громади не мають своїх ресурсних можливостей, не повинно означати, що потрібно вирішувати свої проблеми за рахунок «більш сильних» у фінансовому сенсі територіальних громад. У зв'язку з цим у фінансово-правовій науці виокремлюють певні принципи, на яких повинні взагалі ґрунтуватися міжбюджетні відносини: 1) збалансованість інтересів усіх учасників міжбюджетних відносин; 2) законодавче розмежування видаткових повноважень, відповідальності та доходних джерел між різними рівнями бюджетів; 3) самостійність бюджетів різних рівнів; 4) обґрунтованість надання фінансової допомоги та вирівнювання доходів місцевих бюджетів та ін.

Суттєвою проблемою при реалізації органами місцевого самоврядування своїх фінансових повноважень є неактивне використання механізму муніципальних позик, які дають можливість залучати додаткові кошти до місцевих бюджетів. При цьому обидві форми такого залучення (укладання угод про отримання позик у фінансових установах та випуск муніципальних цінних паперів) мають свої складнощі. Це пов'язано з тим, що постійний дефіцит місцевого бюджету не дає чіткої гарантії кредиторам у поверненні своїх коштів і виплаті відсотків та у незабезпеченості самої позики. У фінансово-правовій науці слушно зазначається, що нині більшість банків на 100 % не готові кредитувати органи місцевого самоврядування, оскільки є значний ризик неповернення кредитів.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Всеукраїнська Асоціація випускників Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«СУДОВА РЕФОРМА 1864 РОКУ В ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»

14 листопада 2014 року

МАТЕРІАЛИ ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
“НАУКА ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ”

10 грудня 2014 року

УДК 340.12
ББК 67.0
П 78

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Судова реформа 1864 року в історії українського державотворення». – Х.: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2014-12-15

Організаційний комітет:

Голова Оргкомітету: д.ю.н.проф. завідувач кафедри історії держави та права України і зарубіжних країн *Гончаренко Володимир Дмитрович*

Секретарі: *Булгаков Артур Олександрович, Серета Ольга Вадимівна*

Редакційна колегія: *Румянцев В.О., Єрмолаєв В.М., Серета О. В., Стеценко Н.С., Шигаль Д. А., Новак К. М., Гоцуляк С.Л., Нанарова О.О.*

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, каб.116 м. Харків, 61000, Україна.

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Всеукраїнська Асоціація випускників Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СУДОВА РЕФОРМА 1864 РОКУ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»**

14 листопада 2014 року

Харків